

Open Access publikování v rámci transformačních smluv

Ing. Jiří Jirát, Ph.D. (NTK/CzechELib)

21.10.2024

NTK

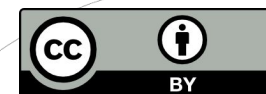
50°6'14.083"N, 14°23'26.365"E
Národní technická knihovna
National Library of Technology

**Národní centrum
pro informační podporu výzkumu,
vývoje a inovací**

Co je Open Access

Základní možnosti OA

Jedna z možných definic:

Open Access (OA), neboli otevřený přístup, je model publikování, který si klade za cíl zajistit **okamžitý, trvalý, svobodný a bezplatný** přístup k vědeckým publikacím vznikajícím u veřejně financovaného výzkumu všem bez rozdílu prostřednictvím internetu.

Možné cesty:

- **zelená cesta (Green Open Access)**
 - autoarchivace (preprint / postprint / vydavatelská verze)
 - oborový nebo institucionální repozitář
 - neřeší problém předplatného
- **zlatá cesta (Gold Open Access)**
 - čtenáři nemusí platit za přístup k plnému textu (bez předplatného)
 - vydavatelé požadují poplatek za zpracování článku (Article Processing Charge) od autorů
 - poplatek pokrývá náklady na vydání článku
- **diamantová/platinová cesta (Diamond/Platinum Open Access)**
 - podobná zlaté, ale autoři nehradí poplatky APC (hradí sponzor, nadace, vydavatel, ...)

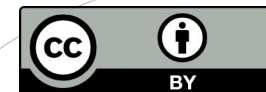
NTK

50°6'14.083"N, 14°23'26.365"E
Národní technická knihovna
National Library of Technology

Národní centrum
pro informační podporu výzkumu,
vývoje a inovací

CZECH
 LIB

Co je a jak funguje CzechELib

Co dělá CzechELib (2 min)

Dnešní povídání o Open Access se bude věnovat **zlaté** cestě...

NTK

50°6'14.083"N, 14°23'26.365"E
Národní technická knihovna
National Library of Technology

Národní centrum
pro informační podporu výzkumu,
vývoje a inovací

CZECH
 LIB

Open Access, transformační smlouvy a CzechELib

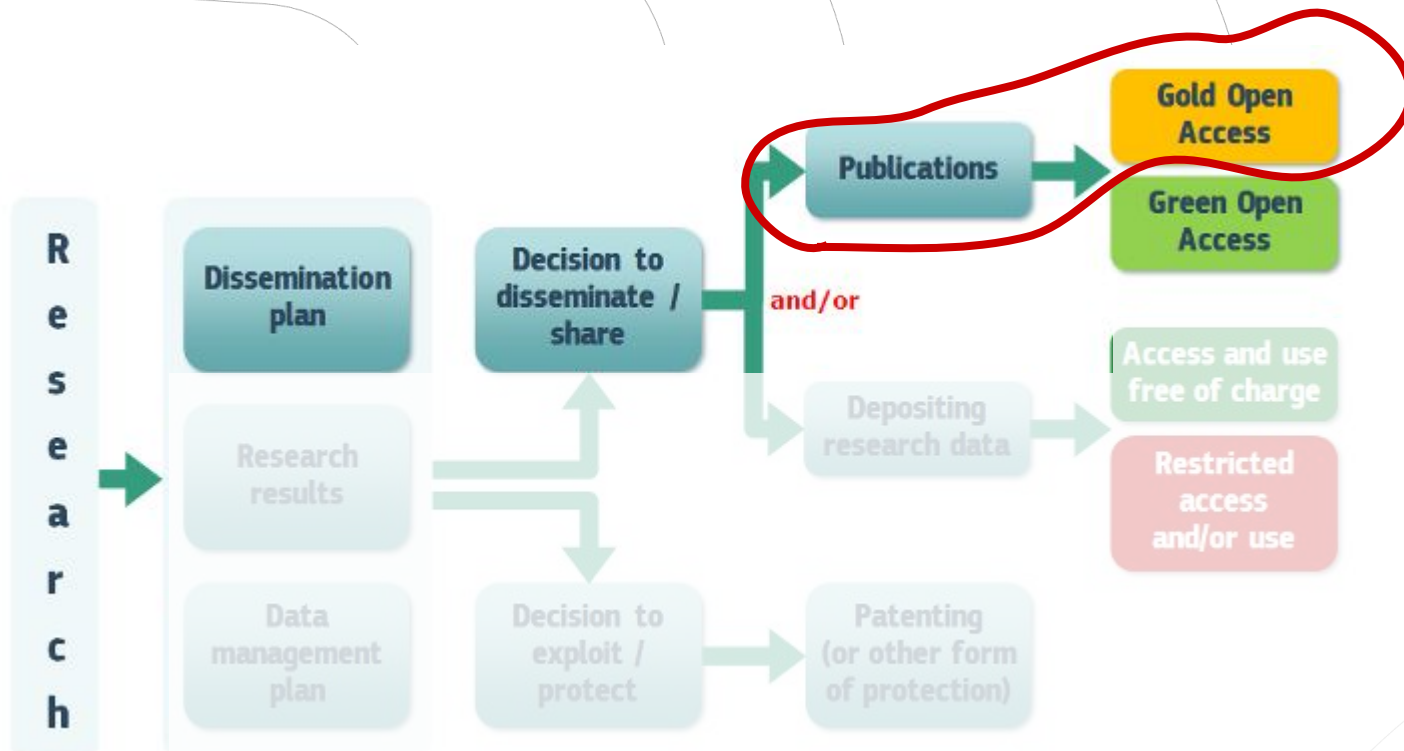

Transformační smlouvy (Gold Open Access)

Co jsou APC?

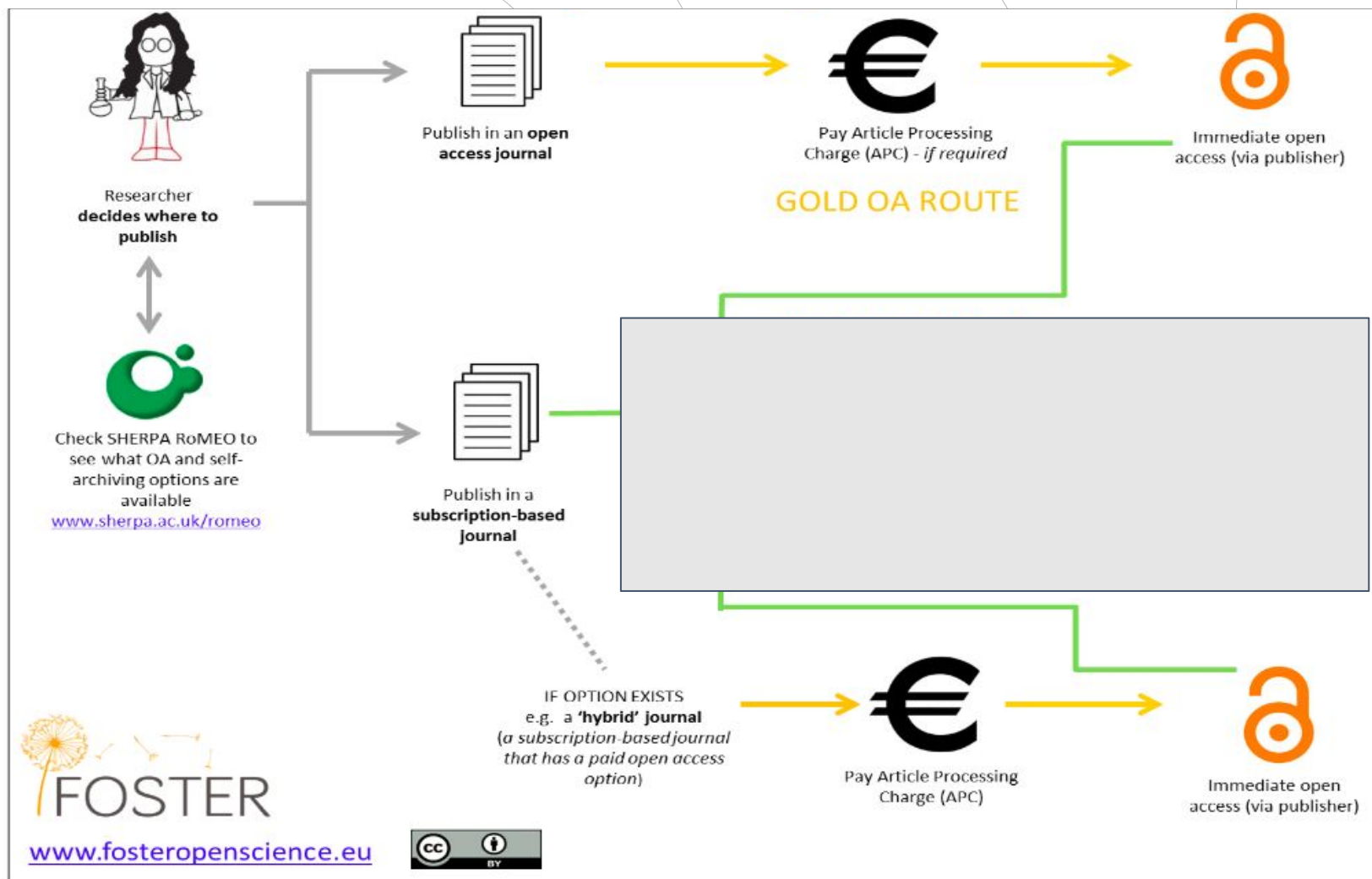
APC(s) - Article Processing Charge(s) - publikování v režimu Gold Open Access

Zdroj obrázku: Horizon 2020 Manual

https://ec.europa.eu/research/participants/docs/h2020-funding-guide/cross-cutting-issues/open-access-data-management/open-access_en.htm

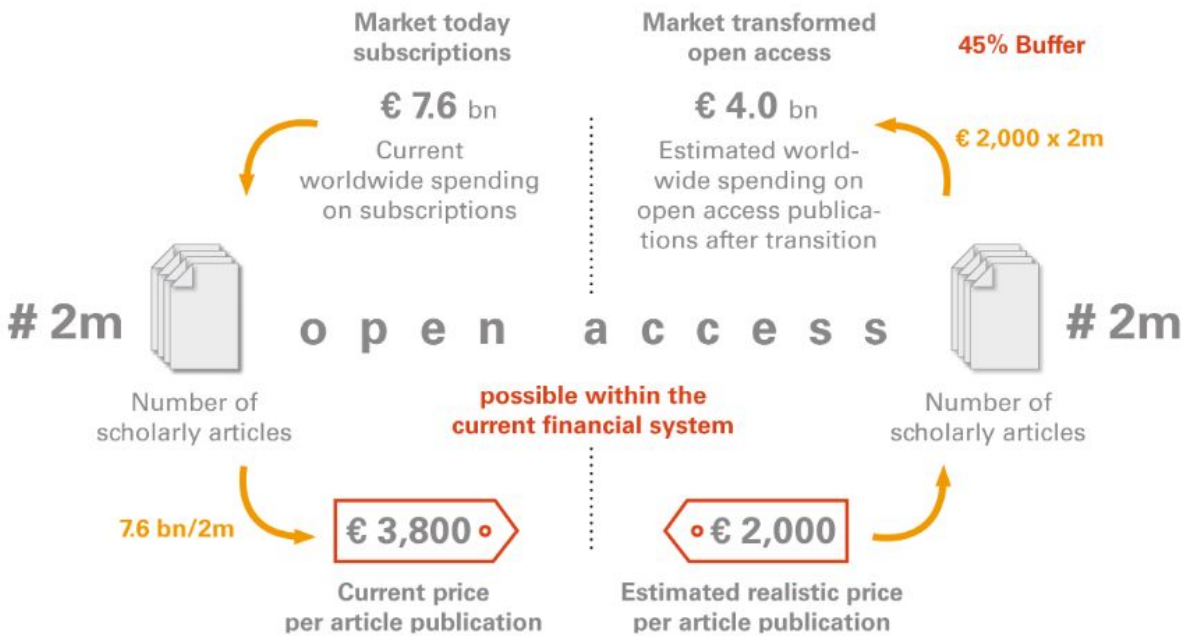
Hybridní vs čisté OA tituly

Enough money in the system

Worldwide Publishing Market

Zdroj: OA2020, "OA2020: A Global Initiative to Drive Large-Scale Transformation of the Subscription System", https://oa2020.org/wp-content/uploads/OA2020_Conceptual_Framework.pdf

NTK

50°6'14.083"N, 14°23'26.365"E
Národní technická knihovna
National Library of Technology

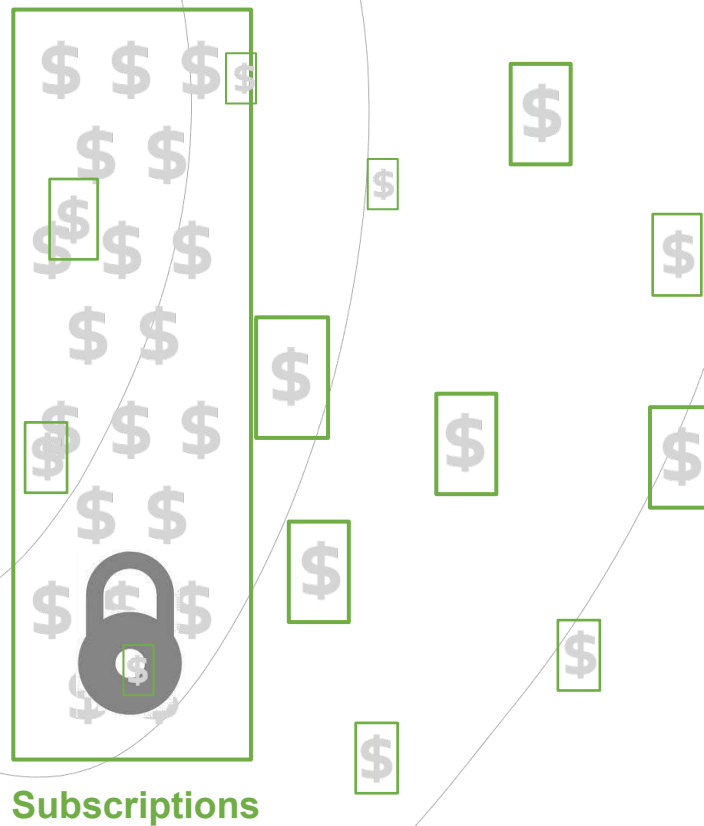
**Národní centrum
pro informační podporu výzkumu,
vývoje a inovací**

Co jsou transformační smlouvy

Od individuálních předplatných k tzv. Big Deals

Hybridní publikování vytvořilo druhý, nemonitorovaný zdroj příjmů pro vydavatele = “double dipping”

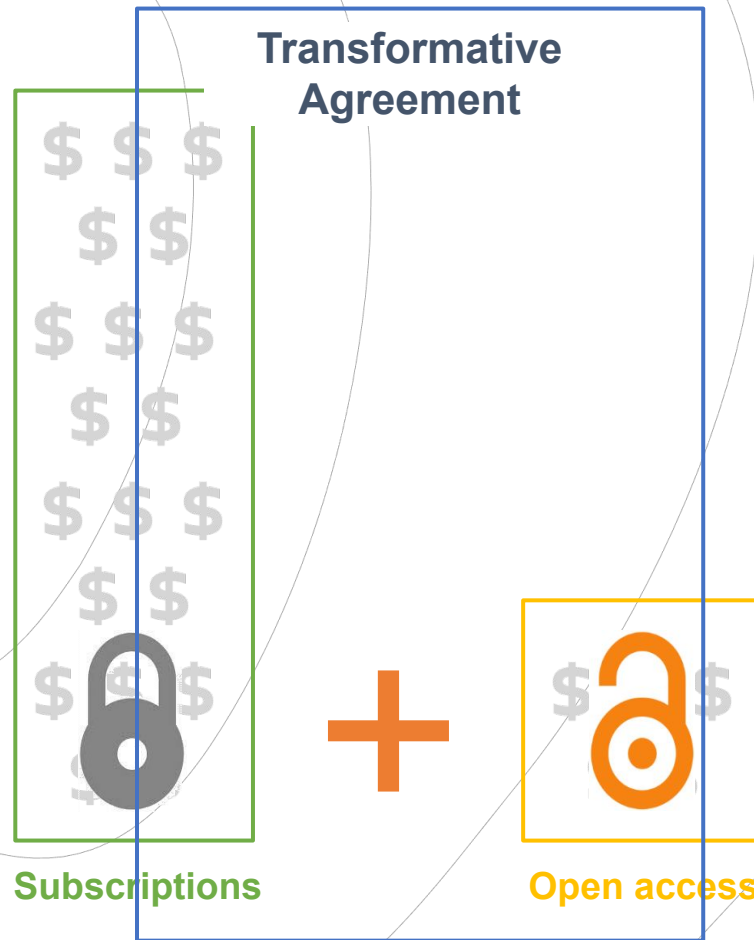

Subscriptions

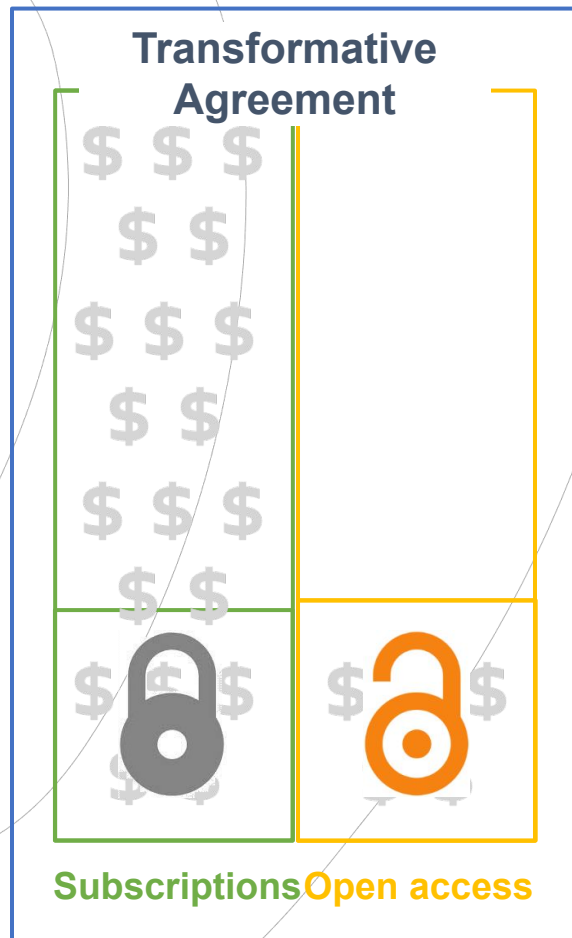

Open access

Transformační smlouvy se snaží získat kontrolu nad náklady v “hybridních” titulech

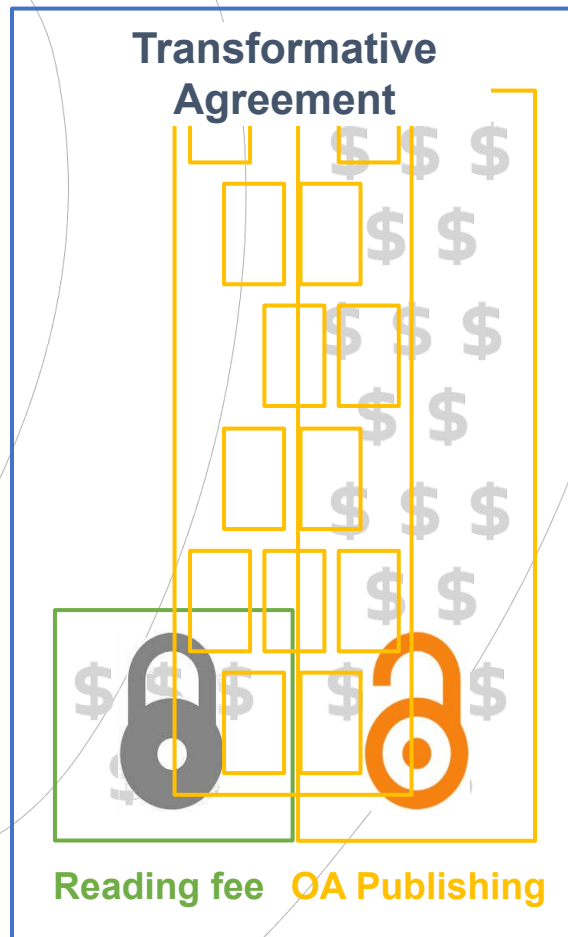

Platby za předplatné jsou konvertovány na fond pro Open Access publikování

Náklady a workflow přechází z úrovně balíku časopisů na úroveň individuálních článků

Publication Fee

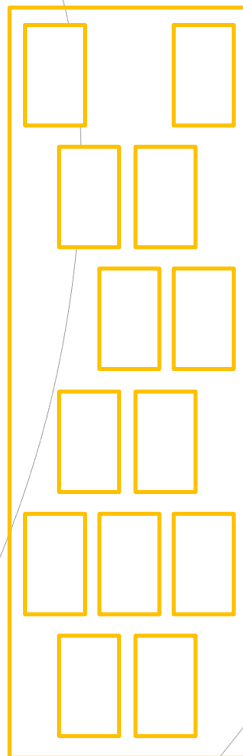

Reading Fee

Reading fee OA Publishing

Platby za čtení jsou postupně eliminovány a náklady jsou asociovány pouze s aktuálními publikacemi

Publication
Fee

Reading Fee

ESAC Transformative Agreement Registry

Search: czech

Publisher	Country	Organization	Annual publications	Start date	End date	Details/ ID
Springer Nature	Czech Republic	CzechELib	680	01/01/2023	12/31/2025	sn2023czelib
Wiley	Czech Republic	CzechELib	650	01/01/2023	12/31/2026	wiley2023czelib
American Chemical Society	Czech Republic	CzechELib	220	01/01/2023	12/31/2025	acs2023czelib
Taylor & Francis	Czech Republic	CzechELib	200	01/01/2023	12/31/2025	tf2023czelib
IOP Publishing	Czech Republic	CzechELib	150	01/01/2023	12/31/2025	iop2023czelib
Taylor & Francis	Czech Republic	CzechELib	150	01/01/2021	12/31/2022	tf2021czelib
Royal Society of Chemistry	Czech Republic	CzechELib	120	01/01/2023	12/31/2025	rsos2023czelib
Oxford University Press	Czech Republic	CzechELib	90	01/01/2023	12/31/2025	oup2023czelib
Walter de Gruyter	Czech Republic	CzechELib	60	01/01/2023	12/31/2025	wde2023czelib
Cambridge University Press	Czech Republic	CzechELib	50	01/01/2023	12/31/2025	cup2023czelib
AIP Publishing	Czech Republic	CzechELib	30	01/01/2023	12/31/2025	aip2023czelib
Association for Computing Machinery	Czech Republic	CzechELib	20	01/01/2023	12/31/2025	acm2023czelib

14 transformačních smluv CzechELibu účinných od 01.01.2023 do 2025/2026/2027 (+ jedna se slevou na APC)

Transformační smlouvy (TA) umožňující OA publikování

Cumulative sum of articles

Articles per year

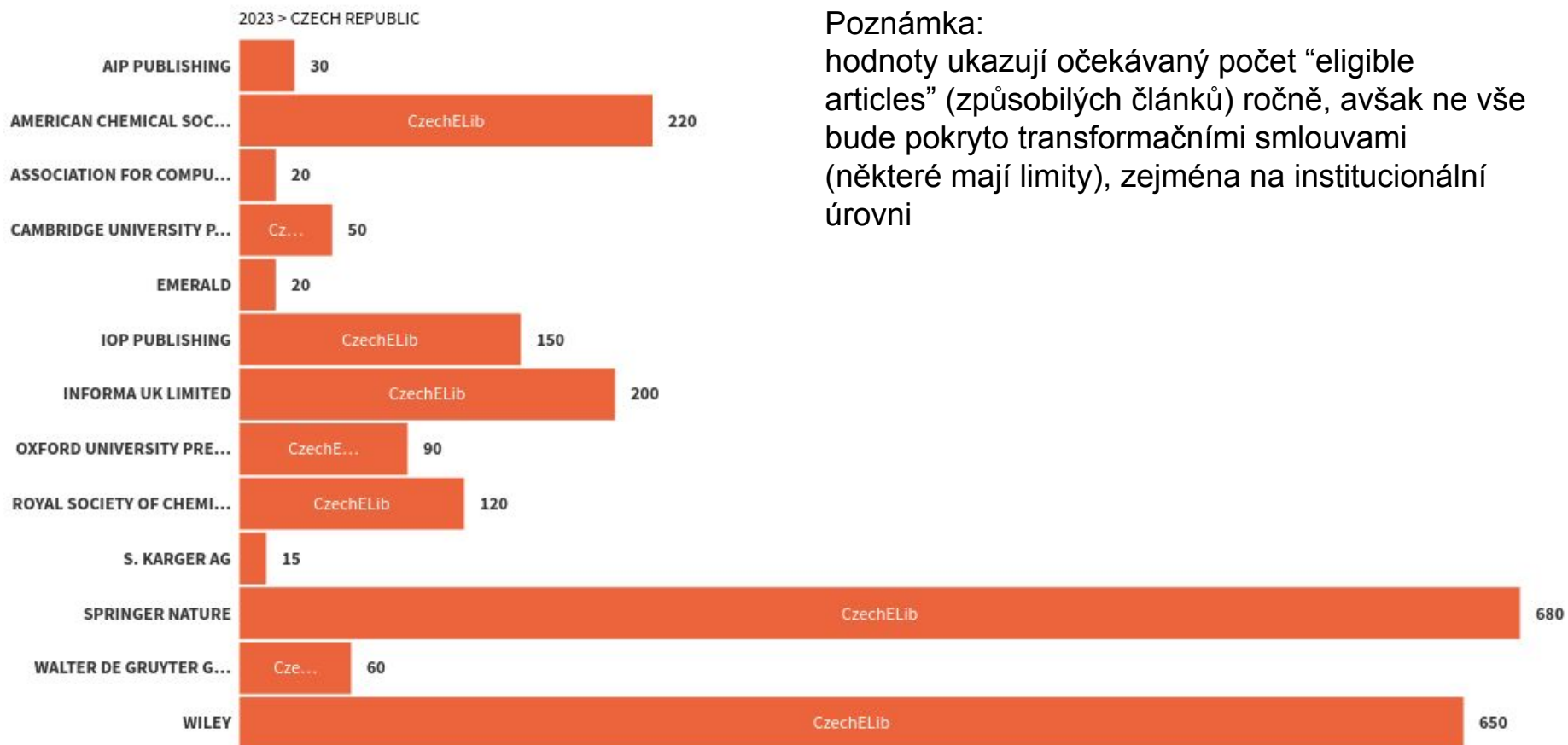
Australia Austria Belgium Canada China Colombia Croatia Czech Republic Denmark EIFL (International) Estonia Finland France Germany Ghana Greece Hungary Iceland India Ireland Israel Italy Japan Latvia Lithuania Luxembourg Moldova Netherlands Norway Palestine Poland Portugal Qatar Saudi Arabia Serbia Singapore Slovenia South Korea Spain South Africa Sweden Switzerland Taiwan Turkey United Kingdom United States

Source: [ESAC Transformative Agreement Registry](#) • Click on a country to filter.

Last updated: 11-07-2024

Transformační smlouvy umožňující OA publikování

Poznámka:
hodnoty ukazují očekávaný počet “eligible articles” (způsobilých článků) ročně, avšak ne vše bude pokryto transformačními smlouvami (některé mají limity), zejména na institucionální úrovni

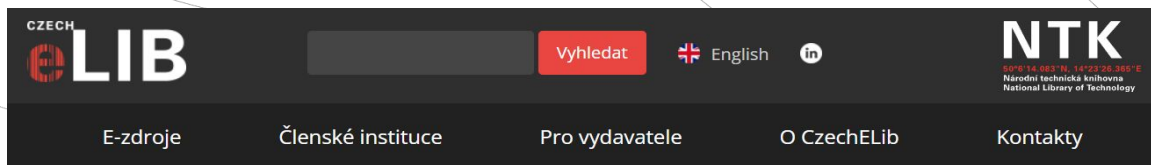
Kritéria pro oprávněnost čerpání "tokenů" v rámci TA (*eligibility*) - pro autory

1. Moje instituce je součástí smlouvy
 - a. Pozor na komplexnější případy
 - i. Fakultní nemocnice a lékařské fakulty
 - ii. KNAV platící přístup pro celou AV ČR
2. Jsem **korespondujícím** ("corresponding submitting") autorem (použijte prosím svůj institucionální e-mail).
3. Časopis je uveden jako způsobilý (**eligible journal**).
4. Typ článku a datum přijetí (**acceptance date**) jsou v pořádku.
5. Velmi důležité: u smluv s omezeným čerpáním má moje instituce stále dostatek "tokenů" pro daného vydavatele.

Uplatnění tokenů je vázáno na **primární afiliaci korespondenčního autora!**

Analýza RIV (2021-2023):
téměř 7 000 autorů mělo více než 1 afiliaci (v RIVu jsou navíc jen české!) - cca 14 % autorů, tj. cca každý 7. autor

Přehled smluv a instrukcí

Open Access

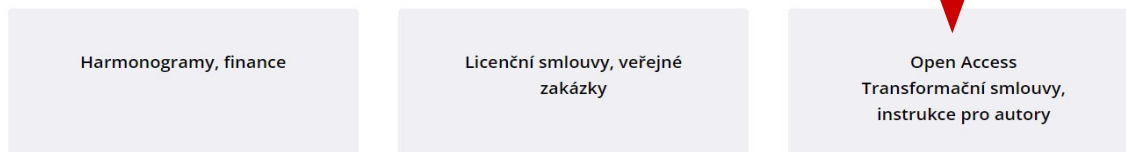
Instrukce pro autory

Přehled transformačních smluv

Cesta k Open Access

Dokumenty

Služby CzechELib

SEZNAM OA eligible - verze 22.5.2023

Ověřte si na webu CzechELib, zda není dostupná novější verze: <https://www.czechelib.cz/cs/419-instrukce-pro-autory>

Vyberte svou instituci a požadované parametry, zobrazí se seznam relevantních časopisů

Berte prosím tento seznam jako informativní. Přeš veškerou snahu na straně CzechELib vytvořit kompletní seznam se mohou v seznamu vyskytnout drobné nepřesnosti způsobené např. neohlášenými změnami na straně vydavatelů.

publisher	zuzeni_kolekce	institute			
American Chemical Society	-	Astronomický ústav AV ČR, v. v. i.	Biofyzikální ústav AV ČR, v. v. i.	Biologické centrum AV ČR, v. v. i.	Biotechnologický ústav AV ČR, v. v. i.
American Institute of Physics	eJournal Premier collection	Botanický ústav AV ČR, v. v. i.	Centrum dopravního výzkumu, v. v. i.	Česká geologická služba	Česká zemědělská univerzita v Praze
Association for Computing Machin...	Emerald Management eJou...	České vysoké učení technické v Praze	Fakultní nemocnice Brno	Fakultní nemocnice Bulovka	Fakultní nemocnice Hradec Králové
Cambridge University Press	Information & Knowledge ...	Fakultní nemocnice Královské Vinohrady	Fakultní nemocnice Ostrava	Fakultní nemocnice Plzeň	Fakultní nemocnice u sv. Anny v Brně
De Gruyter	Library & Information Scien...	Fakultní nemocnice v Motole	Fakultní Thomayerova nemocnice	Fyzikální ústav AV ČR, v. v. i.	Fyziologický ústav AV ČR, v. v. i.
Emerald	Operations, Logistics & Qu...	Geofyzikální ústav AV ČR, v. v. i.	Institut klinické a experimentální medic...	Jihočeská univerzita v Českých Budějovic...	Knihovna AV ČR, v. v. i.
IOP Publishing	Sage HSS Package	Masarykova univerzita	Masarykův onkologický ústav	Matematický ústav AV ČR, v. v. i.	Mendelova univerzita v Brně
Karger	Sage Psychology Collection	Mikrobiologický ústav AV ČR, v. v. i.	Moravská zemská knihovna v Brně	Národní knihovna České republiky, stát...	Národní muzeum
Oxford University Press	Sage STM Package	Národní pedagogické muzeum a knihov...	Národní technická knihovna	Orientální ústav AV ČR, v. v. i.	Ostravská univerzita
Royal Society of Chemistry	(blank)	Psychologický ústav AV ČR, v. v. i.	Slezská univerzita v Opavě	Sociologický ústav AV ČR, v. v. i.	Státní zdravotní ústav
Sage	limity_tokenů	Studijní a vědecká knihovna v Hradci Krá...	ŠKODA AUTO VYSOKÁ ŠKOLA o.p.s.	Technická univerzita v Liberci	The Extreme Light Infrastructure ERIC (p...
Springer Nature	-	Univerzita Hradec Králové	Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ús...	Univerzita Karlova	Univerzita obrany
Taylor & Francis	neomezené	Univerzita Palackého v Olomouci	Univerzita Pardubice	Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně	Ústav analytické chemie AV ČR, v. v. i.
Wiley	omezené	Ústav anorganické chemie AV ČR, v. v. i.	Ústav biologie obratlovců AV ČR, v. v. i.	Ústav experimentální botaniky AV ČR, v. ...	Ústav fyzikální chemie J. Heyrovského A...
(blank)	(blank)	Ústav fyziky atmosféry AV ČR, v. v. i.	Ústav fyziky materiálů AV ČR, v. v. i.	Ústav fyziky plazmatu AV ČR, v. v. i.	Ústav geoniky AV ČR, v. v. i.
		Ústav hematologie a krevní transfuze	Ústav chemických procesů AV ČR, v. v. i.	Ústav informatiky AV ČR, v. v. i.	Ústav jaderné fyziky AV ČR, v. v. i.

Instrukce pro autory - filtrovatelné podle instituce

CZECH **eLIB** [Vyhledat](#) [English](#)

[E-zdroje](#) [Aktuality](#) [Členské instituce](#) **[Open Access](#)**

Obecný [návod pro identifikaci typu časopisu](#) (jak poznat hybridní titul apod.)

Detailní instrukce pro autory - publikování v režimu Open Access:

American Chemical Society (ACS)

Bezplatné neomezené ve všech titulech

[více...](#)

American Institute of Physics (AIP)

Bezplatné, omezené množství článků (tokenů), ve vybraných hybridních titulech

[více...](#)

Association for Computing Machinery (ACM)

Bezplatné neomezené ve všech titulech

[více...](#)

Cambridge University Press

Bezplatné neomezené ve všech titulech

De Gruyter

Bezplatné, omezené množství článků (tokenů), v hybridních titulech + sleva na ostatní APC

Emerald

Bezplatné, omezené množství článků (tokenů), ve vybraných hybridních titulech

- Press
- De Gruyter
- Emerald
- IOPscience
- Karger
- LWW - Wolt
- Oxford Uni
- Royal Socie (RSC)
- Sage
- Springer N:
- Taylor & Fr.
- Wiley

Open Access

[Cesta k Open Access](#)

[Přehled transformačních smluv](#)

[Instrukce pro autory](#)

[Dokumenty](#)

Pozor:
v systémech vydavatelů bohužel nebývají správné oficiální názvy institucí (a navíc více variant)

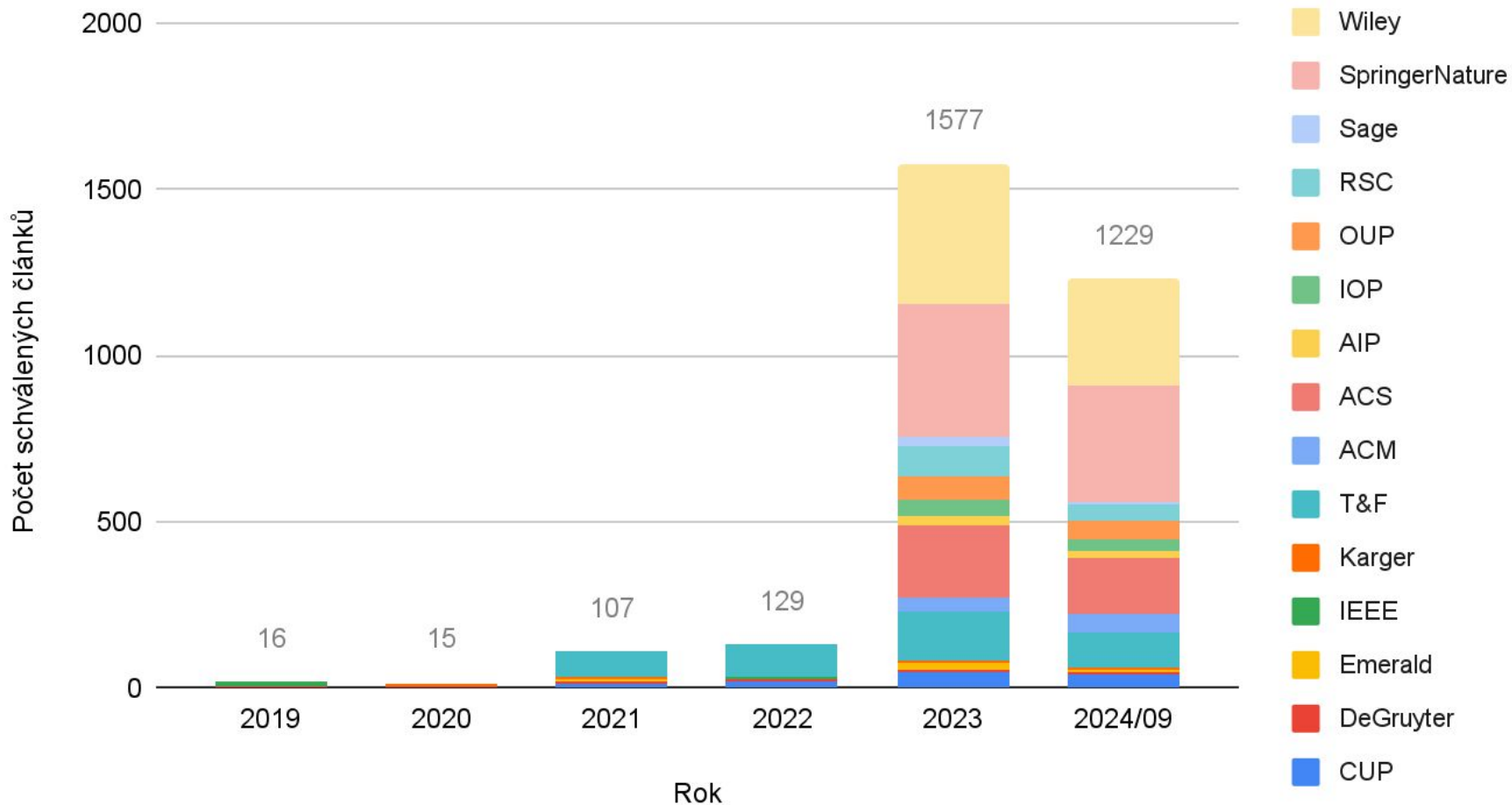
Agenda Open Access na straně CzechELib

- “**vidíme**” do všech účtů institucí v dashboardech - **můžeme** schvalovat/zamítat
- jsme schopni na krátkou dobu **zastoupit OA administrátory** všech institucí (náhlá nemoc, pokrytí dovolené, technické problémy...) - po schválení pověřenou osobou instituce
- jednáme při nečinnosti OA admina - např. emaily typu Last reminder
- po použití posledního tokenu (u EIZ s omezeným množstvím přidělených tokenů) **posíláme oficiální oznámení o vyčerpání tokenů**, ale instituce **musí** hlídat spotřebu svých přidělených tokenů
- zpracováváme reporty od všech vydavatelů, rozesílka probíhá 2x ročně
- řešíme různé komplikace

Rok 2023

- **14** transformačních smluv typu Read & Publish:
 - **1356** korespondenčních autorů z **69** institucí
 - publikováno téměř **1600** článků v režimu OA
 - v **869** časopisech/titulech.
- Na APC ušetřeno téměř **100 milionů** Kč.

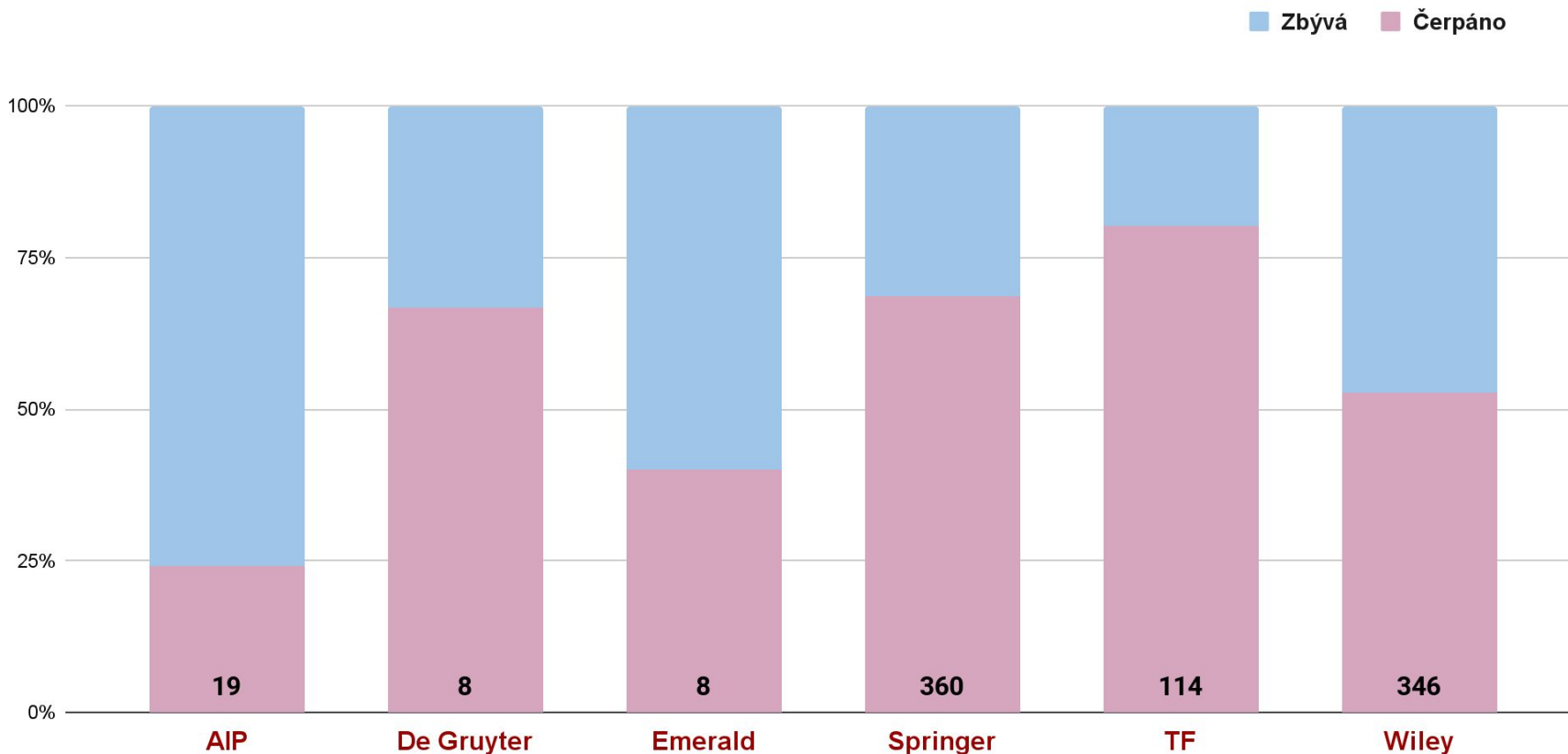
Vývoj čerpání tokenů v období let 2019 - 2024*

*2024/09

Aktuální čerpání tokenů*

Spotřeba tokenů u vydavatelů s omezeným počtem tokenů - za celé konsorcium

*2024/09

Problémy s typy CC licencí

- V Q3 2023 (ke konci 1. roku smluv):
 - zjištěn vysoký podíl restriktivnějších typů licencí u vydavatele Wiley a Taylor and Francis
 - někteří autoři - problémy s kompatibilitou licence s pravidly OP JAK nebo EXCELES
 - snaha o optimalizaci procesů směrem k CC BY
 - jednání s vydavateli ke konci 2023
 - informování OA administrátorů

Problémy s typy CC licencí - pozitivní výsledek - např. Wiley

Po jednání vydavatel vkládá autorům tento text do workflow:

Wiley has an agreement with your institution, **NAME OF INSTITUTION**, to cover eligible open access article publication charges (APCs) for their affiliated authors. When selecting open access, your institution (as part of the CzechELib Consortium) **strongly recommends choosing CC-BY license** (rather than CC-BY-NC or CC-BY-NC-ND) where available, in order to meet your grant agency's conditions. Visit our CzechELib page to find out what type of APC coverage is available from your institution.

Rok	Podíl restriktivnějších variant CC (jiných než CC BY)
2023	62 %
2024 (k 09/2024)	36 %

Publikace podpořené v r. 2023 - publikovaný dataset

- Národní technická knihovna. Data k čerpání tokenů pro OA publikování v roce 2023, ver. 1.0, Data Last Changed 2024-06-05, <https://doi.org/10.48813/tt60-wb08>, CC0
- Obsahuje jen ty články, kde byl uplatněn token/OA, ne opt-outs

V plánu postupné zpětné doplnění dalších ročních datových sad do r. 2017

Rok čerpání tokenu	Vydavatel	Instituce	DOI	ROR
2023	ACM	České vysoké učení technické v Praze	10.1145/3569192.3569211	03kqpb082
2023	ACM	České vysoké učení technické v Praze	10.1145/3624010	03kqpb082
2023	ACM	České vysoké učení technické v Praze	10.1145/3597619	03kqpb082
2023	ACM	České vysoké učení technické v Praze	10.1145/3610591.3616425	03kqpb082
2023	ACM	České vysoké učení technické v Praze	10.1145/3588432.3591558	03kqpb082
2023	ACM	Masarykova univerzita	10.1145/3573382.3616082	02j46qs45
2023	ACM	Masarykova univerzita	10.1145/3611391	02j46qs45
2023	ACM	Masarykova univerzita	10.1145/3626705.3626708	02j46qs45
2023	ACM	Masarykova univerzita	10.1145/3587102.3588862	02j46qs45
2023	ACM	Masarykova univerzita	10.1145/3539618.3592069	02j46qs45
2023	ACM	Masarykova univerzita	10.1145/3600160.3600180	02j46qs45
2023	ACM	Masarykova univerzita	10.1145/3600160.3604990	02j46qs45
2023	ACM	Masarykova univerzita	10.1145/3600160.3605001	02j46qs45
2023	ACM	Masarykova univerzita	10.1145/3600160.3605036	02j46qs45
2023	ACM	Masarykova univerzita	10.1145/3555776.3577694	02j46qs45
2023	ACM	Masarykova univerzita	10.1145/3555776.3577702	02j46qs45
2023	ACM	Univerzita Karlova	10.1145/3625135.3625143	024d6js02
2023	ACM	Univerzita Karlova	10.1145/3563359.3597386	024d6js02
2023	ACM	Univerzita Karlova	10.1145/3578245.3585025	024d6js02
2023	ACM	Univerzita Karlova	10.1145/3617891	024d6js02
2023	ACM	Univerzita Karlova	10.1145/3587102.3588861	024d6is02

NTK

50°6'14.083"N, 14°23'26.365"E
Národní technická knihovna
National Library of Technology

Národní centrum
pro informační podporu výzkumu,
vývoje a inovací

CZECH
 LIB

Open Access - jiné modely než transformační smlouvy

Subscribe to Open (S2O)

Idea

- zachovat tradiční finanční toky (předplatné)
- pokud bude pro daný ročník nasbírána dostatečná částka, bude celý ročník vydán v režimu Open Access
- autoři **nemusí** platit APC

Vydavatelé, kteří model již provozují

- **Annual Reviews**
 - od r. 2023 nabídnou všech 51 časopisů v režimu S2O
- **EMS**
 - European Mathematical Society, přes 25 časopisů
- **IWA Publishing**
 - International Water Association, 10 časopisů

Další vydavatelé experimentují s jednotlivými časopisy, nebo zkoumají možnosti tohoto modelu

- **University of Toronto Press, Karger, AIP, ...**

SCOAP3 - časopisy

Idea

- sesbírat peníze, které byly dosud placeny za předplatné (z celého světa) a zaplatit vydavatelům za to, že budou časopisy High-Energy Physics provozovat v režimu Open Access
- **Sponsoring Consortium for Open Access Publishing in Particle Physics**

Organizace - CERN

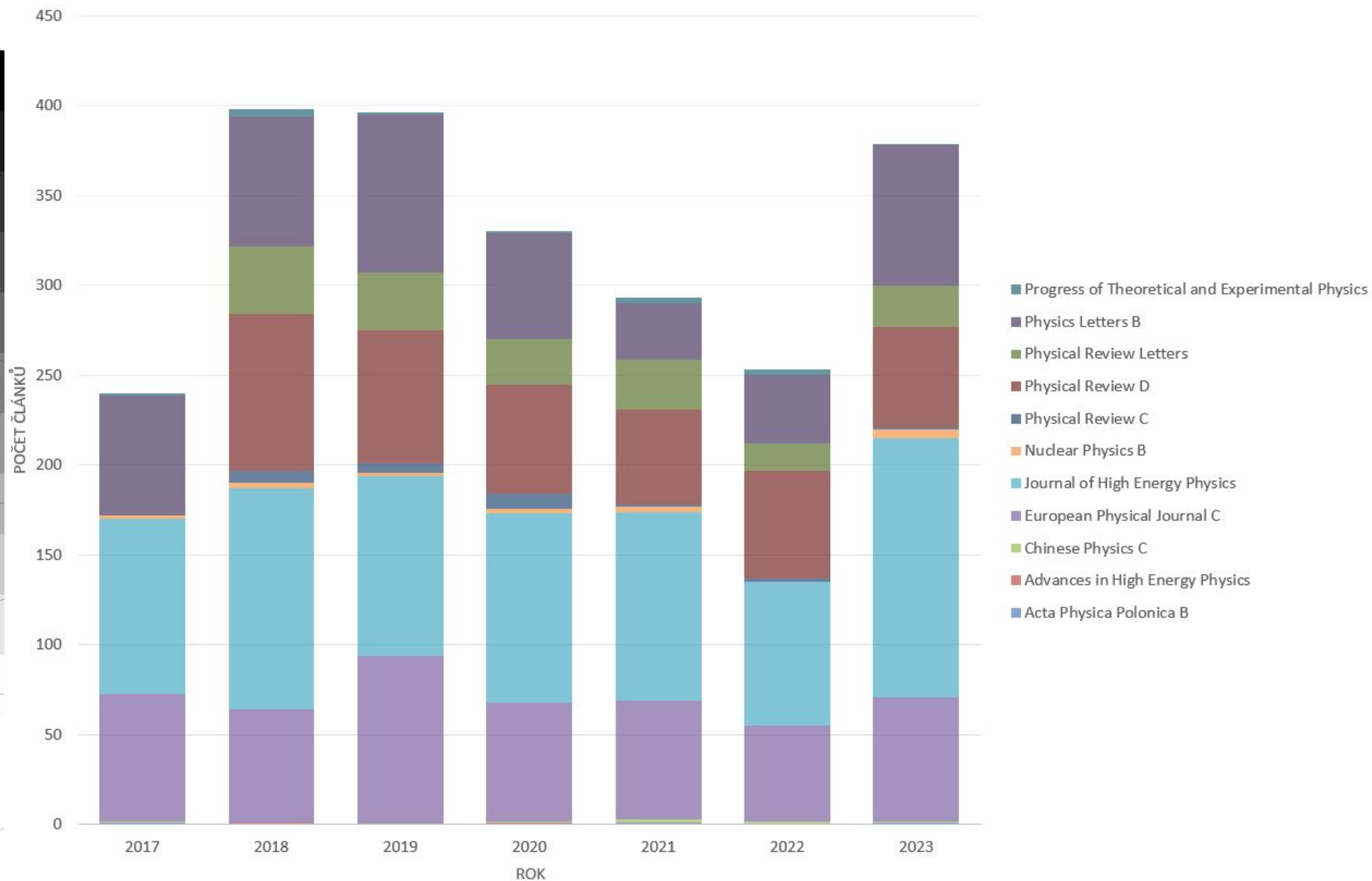
- Fáze 1 (2014-2016), Fáze 2 (2017-2019), Fáze 3 (2020-2022), Rozšíření Fáze 3 (2023-2024)
- Po dobu devíti let působení SCOAP3 publikovalo 20 tisíc vědců ze 120 zemí světa více než 55 tisíc Open Access článků bez jakýchkoliv poplatků vydavatelům
- Nejefektivnější (a ekonomicky nejvýhodnější) způsoby publikování v režimu Open Access v nejprestižnějších časopisech
- Projekt SCOAP3 slaví letos 10 let

Národní kontaktní bod za ČR - Národní technická knihovna

Více zde:

https://www.techlib.cz/cs/2970-scoap3#tab_list

SCOAP3 journals - počet článků s autory z ČR

SCOAP3 journals (CERN) - 4. fáze

Fáze 4 (2025-2027)

- Podíl ČR (tzv. „fair-share“) nezměněn: 0,60 %
- Podíly institucí - aktualizace podle Metodiky a aktualizovaných publikačních dat (za období 2021-2023, bibliografické záznamy z repozitáře CERNu)

Autoři budou mít automaticky publikace v režimu Open Access

Proces je tak hladký, že si ho ani neuvědomují

SCOAP3 - ebooks

Idea

- vykoupit převedení vybraných knižních titulů (z High-Energy Physics) na OA
- sesbírat finanční příspěvky od jednotlivých členů a vyjednat s vydavateli vykoupení práv

Organizace - CERN

- **1. fáze (pilot)**
 - od května 2021 do listopadu 2022: převedeno 113 knih (monografií a učebnic) na otevřený přístup
 - předběžná analýza využití: třináctinásobné zvýšení počtu stažení knih (vč. zvýšení geografického využití)
 - => Řídící rada SCOAP3 se dohodla na zavedení opakovaného knižního programu, který začne v roce 2023 a bude upřednostňovat tituly z frontlistu vybrané v rámci přísného výběrového řízení.
- **2. fáze**
 - příprava spuštěna v r. 2023

Více zde:

https://www.techlib.cz/cs/2970-scoap3#tab_list-ebooks

Děkujeme za pozornost!

Kde získat detailnější informace?

OA administrátoři

- ptejte se nás na openaccess@czechelib.cz

Autoři

- u svých OA administrátorů

Kontakt

- **Národní technická knihovna**

Technická 6/2710, 160 80, Praha 6, Česká republika

info@czechelib.cz, openaccess@czechelib.cz, www.czechelib.cz